

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะ ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท

Problem-Based Learning Activities Management to Enhance Strong Citizenship Skills Among Secondary School Year 3 Students in Chainat Municipality-Supported Schools

นิสาชล พยัคฆ์ศิรินทร¹, วสิน ปัญญาวุฒตระกูล²

^{1,2}มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก, ประเทศไทย

Nisachol Payukkririntorn¹, Wasin Panyavuttrakul²

^{1,2}Naresuan University, Phitsanulok, Thailand

✉: Nisacholp66@nu.ac.th
(Corresponding Email)

Received: 01 April 2025; Revised: 02 May 2025; Accepted: 11 May 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท 2) เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท วิจัยฉบับนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย 1) ครูผู้สอน จำนวน 3 คน 2) ครูที่ปรึกษา จำนวน 2 คน 3) ตัวแทนผู้ปกครอง จำนวน 5 คน 4) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 40 คน ดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ การสังเกต การวิเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์สรุปอุปนัย การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลแบบสามเส้า และรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 1.1) ด้านครูผู้สอน มีบทบาทของครูผู้สอนในการส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้แก่ นักเรียน ขาดแหล่งข้อมูลที่ทันสมัยเกี่ยวกับประเด็นทางสังคมในการส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้แก่ นักเรียน 1.2) ด้านนักเรียน มีความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองที่ดี ความเข้าใจในระดับพื้นฐานเกี่ยวกับบทบาทของพลเมืองที่ดี ความเคารพกฎหมายและกฎของโรงเรียน นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ปัญหา นักเรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ปัญหาการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการจัดกิจกรรม 1.3) ด้านเนื้อหาสาระ มีความเชื่อมโยง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เนื้อหาที่เน้นท่องจำมากกว่าการปฏิบัติจริง ไม่มีการวิเคราะห์ แยกแยะ 1.4) ด้านสื่อการเรียนรู้ มีการฝึกใช้สิทธิพลเมืองในสถานการณ์จริง ใช้คลิปวิดีโอและอินโฟกราฟิก เพื่อดึงดูดนักเรียน ขาดงบประมาณในการพัฒนาสื่อที่ทันสมัย 1.5) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ไม่เคยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้แก่ นักเรียน แต่โรงเรียนมีนโยบายจะนำมาใช้ในอนาคต 1.6) ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ มีการสร้างบรรยากาศทาง

กายภาพของโรงเรียนให้อื้อต่อการเรียนรู้ โดยจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เหมาะสม 2) ผลการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนสามารถแสดงให้เห็นถึงความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ดังนี้ 2.1) ด้านพลเมืองเคารพสิทธิ นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นต่าง รู้จากสิทธิพื้นฐานของตนเองในสถานภาพของการเป็นนักเรียน เคารพกติกาในการเรียนร่วมกันในห้องเรียน 2.2) ด้านพลเมืองรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ นักเรียนปฏิบัติตามกฎ กติกาของห้องเรียน รักษาความสะอาดตลอดเวลา ตรงต่อเวลา ส่งการบ้าน ทำความสะอาดเวรประจำวัน 2.3) ด้านพลเมืองมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนติดตามข่าวสารทางช่องข่าวออนไลน์ ในโทรทัศน์ ผ่านสำนักข่าวที่น่าเชื่อถือ บำเพ็ญประโยชน์นอกสถานศึกษา 2.4) ด้านพลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง นักเรียนดำเนินกิจกรรมที่สอนน้องในช่วงพักกลางวัน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาไทย นักเรียนแสดงความคิดเห็นลงในกล่องแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาโรงเรียน นักเรียนรณรงค์การคัดแยกขยะโดยมีตะแกรงเก็บขวดน้ำ เพื่อนำไปขายเป็นเงินสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรมการเรียนรู้, ปัญหาพื้นฐาน, ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

Abstract

The research has the following objectives: 1) to study the current conditions of problem-based learning activities to promote strong citizenship among 3rd-grade students at Chai Nat Municipality School; and 2) to develop problem-based learning activities aimed at enhancing the strong citizenship competencies of the same group of students. This research is qualitative, with a group of informants consisting of 1) 3 Social Studies teachers, 2) 2 homeroom teachers, 3) 5 parental representatives, and 4) 40 third-grade students. The research was conducted through document studies, interviews, observations, document analysis, inductive summary analysis, triangulation of data quality, and descriptive analytical reporting. The study's results indicated that: 1) current conditions of learning activities: 1.1) In terms of teachers, the role of teachers in promoting strong citizenship for students is present, but there is a lack of up-to-date resources on social issues related to promoting strong citizenship. 1.2) In terms of students, students have a basic understanding of good citizenship and its role, and they show respect for the law and school rules. However, they do not fully recognize the importance of being strong citizens, lack motivation to learn, and face issues with participation in activities. 1.3) In terms of content, there is a connection between the content of citizenship, culture, and societal living. However, the content relies more on memorization than practical application, with no analytical breakdown. 1.4) In terms of learning media, there is training in exercising citizenship rights in real situations, using video clips and infographics to engage students. However, there is a lack of budget for developing modern media. 1.5) In terms of learning activities, no formal learning activities to promote strong citizenship have been organized, but the school plans to implement such activities in the future. 1.6) In terms of environment and atmosphere, the school has created a suitable physical environment conducive to learning. 2. The development of learning activities showed that students were able to demonstrate strong citizenship as follows: 2.1) Citizenship respecting rights: Students are willing to express differing opinions, understand their basic rights as students, and respect the classroom rules. 2.2) Citizenship being responsible for roles and duties: Students adhere to classroom rules, maintain cleanliness, are punctual, submit homework on time, and clean their designated areas. 2.3) Citizenship participating critically: Students stay updated with news via reliable online sources and television, and engage in community service outside of school. 2.4) Citizenship as agents of change: Students conducted peer teaching activities during lunch breaks to improve Thai reading skills, voiced

their opinions about school development in a suggestion box, and led a waste separation campaign by collecting bottles for recycling to fund school activities.

Keyword: Learning Activities Management, Problem-Based, Strong Citizenship

1. บทนำ

การเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศนับเป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษา เพื่อสร้างสังคมไทยในอนาคต ซึ่งการปลูกฝังและพัฒนาให้คนในประเทศเป็นพลเมืองที่มีความรู้มีคุณธรรม มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง จากหลักการดังกล่าว ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็น 12 พลเมืองมาโดยตลอด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) การพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับพลเมืองทุกช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต โดยจุดมุ่งหมายที่สำคัญของแผนคือ ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ สามารถเป็นกลไกในการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของทุนมนุษย์ ที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศเพื่อให้ประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักของประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างยั่งยืน ภายใต้พลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ประชากรทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาและการเรียนรู้จากระบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเพื่อยกระดับขั้นขั้นของสังคม ภายใต้ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ที่เอื้อต่อการสร้างสังคมแห่งปัญญาและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (สำนักงานมาตรฐานการศึกษาชาติ, 2561) ในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญ เนื่องจากเป็นหน่วยงานหรือสถานที่ที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อให้การศึกษาและการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) แม้ว่าสังคมไทยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการสร้างความเป็นพลเมืองผ่านการจัดการศึกษา โดยมีกลุ่มสาระสังคมศึกษาและกลุ่มสาระอื่นๆ ในการจัดการเรียนการสอน แต่จากสภาพการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่ผ่านมา นั้นยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจากปัญหาที่พบเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนความเป็นพลเมือง มีเนื้อหาสาระตามที่หลักสูตรกำหนดมากเกินไป การสอนเน้นความรู้ภาคทฤษฎีและวิธีการบรรยาย (อัสหะมะ หะยิโยโซะ, 2565) สอดคล้องกับหลักการสำคัญของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองจะไม่เน้นการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นหน้าที่ตามที่กระทรวงศึกษาธิการสั่งหรือหน้าที่ตามที่รัฐบาลกำหนดและไม่เน้นความรู้เรื่องประชาธิปไตย แต่ให้ความสำคัญความเป็นประชาธิปไตยมากกว่าด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง จึงไม่ใช่การสอนด้วยการบรรยายแต่ผู้สอนต้องพัฒนาการสอนในรูปกิจกรรม (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2563) การเลือกวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนในช่วงวัยนี้ เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้ เพราะการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ถือว่าเป็นรายวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนให้สามารถเรียนรู้การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2565) จากการศึกษาพบว่าการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษาที่เหมาะสมกับช่วงวัยนักเรียนมีหลายวิธีการ เช่นรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (กนก จันทร์ทอง, 2565) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการเรียนรู้ที่เน้นตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้วยการใช้เหตุการณ์จริงหรืออาจเป็นสภาพปัญหาที่ถูกสร้างขึ้น ทำให้การเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องร่วมกันทำงานเป็นทีม ที่

ต้องมีการศึกษาค้นคว้าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหานั้น (ไพศาล สุวรรณน้อย, 2565)

จากความสำคัญเป้าหมายและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้เพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรม รู้จักและปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนเอง และผู้อื่น พยายามที่จะเข้าอกเข้าใจและช่วยเหลือผู้อื่น เคารพและปฏิบัติตามกฎกติกาทางสังคม มีความรับผิดชอบ ต่อบทบาทหน้าที่พลเมืองประชาธิปไตย ติดตามและประเมินความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูล ริเริ่มและมีส่วนร่วมทางสังคมในประเด็นที่สนใจระดับท้องถิ่นและประเทศ ด้วยจิตสาธารณะ กระตือรือร้นในการหาทางออกและร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงร่วมกันเกี่ยวกับประเด็นปัญหา โดยคำนึงถึงความเท่าเทียมเป็นธรรม ด้วยสันติวิธีและวิถีประชาธิปไตย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท
2. เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

1. การศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยออกแบบตามจุดมุ่งหมาย ได้แก่ จุดมุ่งหมายที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท และจุดมุ่งหมายที่ 2 เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท
2. ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้ที่สอนในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ปีการศึกษา 2567 จำนวน 3 คน จากโรงเรียนเทศบาลบ้านกล้วย โรงเรียนเทศบาลเขาท่าพระ และโรงเรียนเทศบาลวัดห้วยยาง เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท
3. การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท โดยแบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และส่วนที่ 2 พัฒนาแผนการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท

4. การจัดกิจกรรมพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท ตามแผนโดยมีหน่วยการเรียนรู้ 3 หน่วย ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง กฎหมายแพ่งและอาญา (เพื่อพัฒนาประเด็นพลเมืองรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่) หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง สิทธิมนุษยชน (เพื่อพัฒนาประเด็นพลเมืองเคารพสิทธิ) หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง สังคมไทยและการเป็นพลเมืองดี (เพื่อพัฒนาประเด็นพลเมืองมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และพลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง)

5. การตรวจสอบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท โดยการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท สัมภาษณ์ครูที่ปรึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท และสัมภาษณ์ตัวแทนผู้ปกครองจากกลุ่มผู้ปกครองเครือข่ายเกี่ยวกับสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท

6. สรุปผลการศึกษาและจัดทำเอกสาร

4. ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท มีดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันด้านครูผู้สอน พบว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเป็นความสามารถและคุณลักษณะของบุคคลในการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ เป็นความสามารถของบุคคลในการตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมือง เป็นหนึ่งในสมรรถนะหลักตาม กรอบ (ร่าง) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดขึ้น หากต้องจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมือง ความรู้และทักษะของครูในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ได้แก่ ความรู้ด้านสิทธิ หน้าที่ และกฎหมายพื้นฐานของพลเมือง ทักษะการสื่อสารและการเป็นผู้นำ ความสามารถในการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ปัญหาในการพัฒนาทักษะของตนเองเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนในการส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมือง ได้แก่ ปัญหาบางบริบททางสังคมอาจไม่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของพลเมือง ปัญหาการขาดแหล่งข้อมูลที่ทันสมัยเกี่ยวกับประเด็นทางสังคม ปัญหานักเรียนบางคนยังขาดความสนใจในการเรียนรู้

1.2 สภาพปัจจุบันด้านนักเรียน พบว่า ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทของพลเมืองที่ดีในสังคม ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองที่ดี ความเข้าใจในระดับพื้นฐานเกี่ยวกับบทบาทของพลเมืองที่ดี ความเคารพกฎหมายและกฎของโรงเรียน หากต้องจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมือง นักเรียนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ในชั้นเรียน เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ได้แก่ ปัญหาที่นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ปัญหาที่นักเรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ปัญหาการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการจัดกิจกรรม

1.3 สภาพปัจจุบันด้านเนื้อหาสาระ พบว่า เนื้อหาสาระในหลักสูตรวิชาสังคมศึกษามีความเชื่อมโยง สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยหลักสูตรสังคมศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับสมรรถนะความเป็นพลเมือง ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง โครงสร้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตย บทบาทหน้าที่ของพลเมืองที่ดี สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคในสังคม เนื้อหาที่ควรเพิ่มเนื้อหาเข้าไป ได้แก่ ควรเพิ่มเติมการรู้เท่าทันสื่อและข่าวสาร หลักการคิดวิเคราะห์ข่าวสาร วิธีแยกแยะข่าวปลอม เนื้อหาสาระในหลักสูตรวิชาสังคมศึกษามีปัญหาต่อการส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมือง ได้แก่ ปัญหาเนื้อหาที่เน้นท่องจำมากกว่าการปฏิบัติจริง ไม่มีการวิเคราะห์ แยกแยะ ปัญหาส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์

1.4 สภาพปัจจุบันด้านสื่อการเรียนรู้ พบว่า หากต้องเลือกสื่อการเรียนรู้เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมือง สื่อประเภทที่มีความสำคัญที่สุด ได้แก่ สื่อที่มุ่งเน้นส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน สื่อการนำเสนอสถานการณ์ตัวอย่างในสังคมที่หลากหลาย สื่อเทคโนโลยี ข่าวสารบ้านเมือง หนังสือที่เหมาะสมกับวัย ปัญหาในการเลือกหรือใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเป้าหมายการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองของนักเรียน ได้แก่ ปัญหาขาดงบประมาณในการพัฒนาสื่อที่ทันสมัย

1.5 สภาพปัจจุบันด้านกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ไม่เคยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากโรงเรียนยังไม่ได้นำมาใช้ แต่มีนโยบายจะนำมาใช้ในอนาคต หากต้องจัดกิจกรรม รูปแบบกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองของนักเรียนได้ดีที่สุด เช่น รูปแบบการจัดกิจกรรมสถานการณ์จำลอง รูปแบบการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียน รูปแบบการมีส่วนร่วมในสังคม กิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่ดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคม กิจกรรมโครงการจิตอาสา กิจกรรมศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน

1.6 สภาพปัจจุบันด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า บรรยากาศทางกายภาพของโรงเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัย เคารพกฎระเบียบ และรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม โรงเรียนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน ก็จะช่วยให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อสังคม โรงเรียนที่ปลูกฝังการยอมรับและเคารพความแตกต่างทางความคิด ศาสนา เชื้อชาติ และวัฒนธรรม จะช่วยสร้างทัศนคติที่เปิดกว้างและความเป็นพลเมืองโลก

1.7 ข้อเสนอแนะ พบว่า ควรส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยให้มีโครงการที่ให้นักเรียนได้แก้ปัญหาสังคมจริง เช่น การรณรงค์เรื่องสิทธิมนุษยชนหรือการดูแลสิ่งแวดล้อม ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเป็นการพัฒนานักเรียนเชิงพฤติกรรม กระบวนการคิด การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมควรใช้ การเรียนรู้แบบ Active Learning เช่น การอภิปราย การแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง และการทำโครงการ ยกตัวอย่างเรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ผ่านกรณีศึกษา เช่น ประเด็นสิทธิมนุษยชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคม ควรพัฒนาสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

โดยอาศัยการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน การบูรณาการเนื้อหาให้เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง การใช้เทคโนโลยี และการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกและปฏิบัติจริง หากดำเนินการอย่างเหมาะสม จะช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงบทบาทของตนเองในสังคม และเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต

2. ผลการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท มีดังนี้

2.1 การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พัฒนามาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสมรรถนะ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ รวมถึงการให้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลของตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท

2.2 การจัดกิจกรรมพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท

2.2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 หลังจากทำกิจกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ที่ เรื่อง 1 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นักเรียนมีความสนใจต่อวิดิทัศน์สถานการณ์ปัญหาอย่างเห็นได้ชัด นักเรียนแบบป็นประสบการณ์กับครูและเพื่อนในชั้นเรียน เช่น นักเรียนเคยเห็นข่าวนี้จากการดูโทรทัศน์ ผู้ปกครองนักเรียนเคยสั่งสินค้าจากออนไลน์แล้วได้รับของไม่ตรงกับรายละเอียด เป็นต้น นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและซักถามกันถึงประเด็นปัญหา เมื่อนักเรียนศึกษาวิดิทัศน์สถานการณ์ปัญหาเสร็จนักเรียนตั้งคำถามเช่น เราจะทำอย่างไร หากเจอสถานการณ์แบบวิดิทัศน์ เมื่อครูถามคำถามเพื่อนำการริเริ่มตั้งคำถามต่อสถานการณ์ปัญหานักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันแสดงความคิดเห็น เช่น คำถามจากสถานการณ์ตัวอย่างใครเป็นผู้กระทำผิดและใครเป็นผู้เสียหาย นักเรียนทุกกลุ่มร่วมกันตอบคำถามแม้ว่าจะไม่ใช่ประเด็นปัญหาของกลุ่มตนเอง นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นถึงการไม่เคารพต่อกฎหมาย เช่น หากไม่เคารพต่อกฎหมายอาจถูกลงโทษตามกฎหมายกำหนด หากไม่เคารพต่อกฎหมายสังคมจะไม่สงบสุขและไม่มีความเป็นธรรม นอกจากนี้ในการทำกิจกรรมค้นคว้าพบว่านักเรียนมีการแบ่งหน้าที่ และหัวข้อในการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ สนใจต่อข้อกฎหมายที่ค้นพบ เมื่อทุกกลุ่มนำเสนอผลงาน นักเรียนเคารพต่อกติกาของห้องเรียนรับฟังการนำเสนอของผู้อื่นๆ ในข้อคำถามสำหรับ

2.2.2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 หลังจากทำกิจกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ที่ เรื่อง 2 กฎหมายอาญา นักเรียนมีพัฒนาการในการตั้งคำถามต่อสถานการณ์ปัญหาที่เพิ่มมากขึ้น เช่น โทษของเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายเหมาะสมแล้วหรือไม่ การทำผิดเช่นการข่มขืน และการทำร้ายร่างกาย โทษสำหรับผู้กระทำผิดรุนแรงเพียงพอหรือไม่ หลังจากเกิดเหตุการณ์มีการช่วยเหลืออย่างไร เป็นต้น จากข้อคำถามที่นักเรียนสงสัยในข้างต้น ส่งผลต่อการศึกษาค้นคว้าอย่างรอบด้าน และหลากหลายมากยิ่งขึ้น ทำให้เห็นว่านักเรียนกล้าที่จะแสดงออกทางความคิดเห็น รู้จักคิดวิเคราะห์ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น นักเรียนให้

ความร่วมมือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในห้องเรียนเป็นอย่างดี ส่งผลให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี และนักเรียนมีพฤติกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น ตั้งใจฟัง ไม่รบกวนผู้อื่น ช่วยเหลือเพื่อนต่างกลุ่ม

2.2.3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 หลังจากทำกิจกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ที่ เรื่อง 3สิทธิมนุษยชน นักเรียนมีความสนใจในเนื้อหาบทความ โดยเฉพาะบทความเรื่อง บุลลี ประสบการณ์ที่เลวร้ายในห้องเรียนของคนข้ามเพศ โดยการตั้งใจศึกษาและเล่าถึงประสบการณ์ของตนเองที่ประสบปัญหาโดนบูลลีในชั้นเรียน นักเรียนในชั้นเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาของเพื่อน เช่น ไม่ทราบมาก่อนว่าเพื่อนจะรู้สึกไม่สบายใจต่อคำพูดของตนเอง จากสถานการณ์นี้พบว่านักเรียนในชั้นเรียนแสดงออกโดยวิธีการขอโทษต่อเพื่อนร่วมชั้น และแสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อน นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนมีคำถามที่น่าสนใจหลายคำถาม เช่น เมื่อไหร่ปัญหาเหล่านี้จะหมดไปจากสังคม เราจะมีส่วนช่วยผู้ที่ได้รับความเจ็บปวดได้อย่างไรบ้าง ปัญหาเหล่านี้จะหมดไปจากสังคมได้อย่างไร

2.2.4 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 หลังจากทำกิจกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ที่ เรื่อง 4การปกป้องคุ้มครองตนเอง ผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน นักเรียนกล้าที่จะเล่าประสบการณ์การถูกละเมิดสิทธิ และประสบการณ์ที่พบเห็นผู้ถูกละเมิดสิทธิ โดยการเขียนประสบการณ์ที่ถูกละเมิดสิทธิลงในกระดาษโพสต์อิท แม้ว่าครูจะไม่ได้กำหนดให้ทุกกลุ่ม หรือทุกคนเขียนเล่าประสบการณ์ โดยนักเรียนแสดงออกทางความคิดที่น่าสนใจว่า เราต้องกล้าพูดปัญหาถึงจะถูกแก้ไข ในขณะที่เพื่อนแสดงความคิดเห็น นักเรียนในชั้นเรียนตั้งใจฟังเคารพในความคิดของเพื่อน แสดงให้เห็นว่านักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น หลังจากศึกษาสถานการณ์ปัญหา นักเรียนตั้งคำถามถึงการแยกแยะระหว่างปัญหาแรงงานเด็ก และการช่วยเหลือผู้ปกครอง ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร การตั้งคำถามเหล่านี้ทำให้ห้องเรียนมีการแลกเปลี่ยนความรู้และพัฒนาความคิดร่วมกัน ในขั้นตอนการนำเสนอผลงานนักเรียนเสนอแนวทางในการให้ความช่วยเหลือโดยการค้นหาวิธีการต่าง ๆ เช่น การรายงานสถานการณ์ปัญหาผ่านระบบ e-service ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ แสดงออกให้เห็นถึงความตระหนักในสิทธิผู้อื่น ให้เกียรติ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

2.2.5 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 หลังจากทำกิจกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ที่ เรื่อง 5ปัญหาสังคม และความขัดแย้งในสังคมไทยนักเรียนเขียนปัญหาที่พบในชุมชนของตนเองลงในกล่องประสบการณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในชั้นเรียนเมื่อสู่ขั้นตอนการนำเสนอสถานการณ์ปัญหาเสร็จสิ้นนักเรียนเล่าประสบการณ์เพิ่มเติมจากสถานการณ์ได้โดยมีการให้ข้อมูล มุมมองของคนในพื้นที่ พูดถึงการเล่าข่าวสู่กันฟังของคนในชุมชนว่ามีการเล่าข่าวที่อาจจะบิดเบือนความเป็นจริง เนื่องจากสถานการณ์ปัญหาทุกสถานการณ์เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชัยนาทซึ่งเป็นพื้นที่ภูมิลำเนาของนักเรียน เมื่อถึงเวลาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมนักเรียนค้นหาข้อมูลจากแหล่งข่าวที่หลากหลาย แสดงออกให้เห็นถึงการมีวิจารณญาณในการรับข้อมูลข่าวสาร มีการติดตามสถานการณ์ ประเด็นปัญหาของชุมชน

2.2.6 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 หลังจากทำกิจกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ที่ เรื่อง 5การดำรงชีวิตอย่างมีความสุขสังคม ในขั้นตอนการทำความเข้าใจกับปัญหานักเรียนสนใจในทุกสถานการณ์ปัญหา แต่มีความสนใจสถานการณ์ปัญหา เรื่อง"ขยะเท่าภูเขา พฤติกรรมการทิ้งขยะของคนไทย และมีการแสดง "ความคิดเห็น เช่น บริเวณหน้าโรงเรียนบริเวณจุดรอรถรับส่งมักจะมีขยะเป็นจำนวนมาก ในโรงเรียนมีถังขยะ

สำหรับแยกขยะแต่นักเรียนบางคนไม่แยกขยะ จึงสังเกตได้ว่านักเรียนจะให้ความสนใจในสถานการณ์ปัญหาที่อยู่ใกล้ตัวของนักเรียน ในกิจกรรมนำเสนอผลงานนักเรียนสามารถถ่ายทอดสู่เพื่อนนักเรียนกลุ่มอื่นได้ ผ่านการนำเสนองาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการเสนอวิธีแก้ไขปัญหา เช่น การรณรงค์สร้างจิตสำนึกของนักเรียน การเพิ่มจุดแยกขยะในโรงเรียน เป็นต้น นักเรียนแสดงออกให้เห็นถึงความกระตือรือร้นในการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกต่อสังคมโดยรอบของตนเอง

2.3 การประเมินกิจกรรมการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท

2.3.1 ด้านพลเมืองเคารพสิทธิ นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นต่าง ตอนที่ครูซักถามในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน นักเรียนรู้จักสิทธิพื้นฐานของตนเองในสถานภาพของการเป็นนักเรียน เช่น กฎ ระเบียบ ชั้นพื้นฐานของโรงเรียน นักเรียนเคารพกติกาในการเรียนร่วมกันในห้องเรียน โดยไม่ส่งเสียงรบกวนเพื่อนๆ ในขณะเรียน นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนและครูอย่างตั้งใจ มีมารยาทในการเรียน นักเรียนช่วยกันอธิบายและสอนเพื่อนตามที่ครูมอบหมายงานในชั้นเรียนด้วยความมุ่งมั่นและตั้งใจเรียนดี

2.3.2 ด้านพลเมืองรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ นักเรียนปฏิบัติตามกฎ กติกาของห้องเรียน โดยปฏิบัติตามกฎของห้องเรียน นักเรียนมีการรักษาความสะอาดตลอดเวลา ตรงต่อเวลา ไม่ว่าจะเป็นการเข้าเรียนและการส่งงาน นักเรียนส่งการบ้าน ทำความสะอาดเวรประจำวัน เขตพื้นที่ด้วยความรับผิดชอบ นักเรียนทำเวรเขตพื้นที่และบริเวณโรงอาหาร นักเรียนสร้างกิจกรรมการเรียนตำแหน่งหัวหน้าห้องเรียน โดยให้เวียนทุกๆ วัน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้การรับผิดชอบต่อสังคม

2.3.3 ด้านพลเมืองมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนติดตามข่าวสารทางช่องข่าวออนไลน์ ในโทรทัศน์ ผ่านสำนักข่าวที่น่าเชื่อถือ นักเรียนวิจารณ์ข่าวต่างๆ จากแหล่งที่น่าเชื่อถือ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ทางการ นักเรียนมีการบำเพ็ญประโยชน์นอกสถานศึกษา ในหน่วยงานต่างๆ เช่น วัด ชุมชน นักเรียนฝึกความเป็นผู้นำและผู้เสียสละ เช่น งานกีฬาประจำปีโรงเรียน นักเรียนมีการแสดงความคิดเห็นแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆของโรงเรียน

2.3.4 ด้านพลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง นักเรียนดำเนินกิจกรรมที่สอนน้อง เป็นการสอนน้องอ่านหนังสือช่วงพักกลางวัน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาไทย นักเรียนแสดงความคิดเห็นลงในกล่องแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาโรงเรียน เช่น โครงการลดขยะ โครงการประหยัดพลังงาน เป็นต้น นักเรียนรณรงค์การคัดแยกขยะโดยมีตะแกรงเก็บขวดน้ำ เพื่อนำไปขายเป็นเงินสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	
พลเมืองเคารพสิทธิ - กล้าแสดงความคิดเห็น - รู้จักสิทธิพื้นฐานของตนเอง - เคารพกติกาในห้องเรียน	พลเมืองรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ - ตรงต่อเวลา ส่งการบ้าน - รักษาความสะอาดตลอดเวลา - ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกาของห้องเรียน
พลเมืองมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ - ติดตามข่าวสารจากสื่อที่น่าเชื่อถือ - บำเพ็ญประโยชน์นอกสถานศึกษา - ฝึกความเป็นผู้นำและผู้เสียสละ	พลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง - กิจกรรมที่สอนน้อง - แสดงความคิดเห็นพัฒนาโรงเรียน - สนับสนุนกิจกรรมโรงเรียน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

5. อภิปรายผล

1. จากการศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท พบว่า สภาพปัจจุบันด้านครูผู้สอน ครูผู้สอนต้องปลูกฝังคุณค่า ทักษะ และพฤติกรรมของผู้เรียน และให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่แก่นักเรียน ต้องมีความรู้ด้านสิทธิ หน้าที่ และกฎหมายพื้นฐานของพลเมือง มีทักษะการสื่อสารและการเป็นผู้นำ มีความสามารถในการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา สอดคล้องกับพินิจ เดชะคุปต์ (2565) พบว่า ผู้สอนมีบทบาทให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองจากการเรียนรู้ สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการต่างๆ เช่น ทักษะด้านการคิด กระบวนการกลุ่ม ที่ทำให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรม สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ทั้งบรรยากาศทางกายและบรรยากาศทางจิตใจ ทำการประเมินผลตามสภาพจริง ที่ตรงกับศักยภาพและขีดความสามารถของตัวผู้เรียน สภาพปัจจุบันด้านนักเรียน ต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพลเมืองที่ดี โดยเคารพกฎหมายและกฎของโรงเรียน ต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน สอดคล้องกับกมลฉัตร กล่อมอิม (2565) พบว่า ผู้เรียนต้องสามารถนำเอาความรู้ดั้งเดิมที่ตนเองมีนำมาแก้ไขปัญหาได้ ประกอบกับปัญหาที่นำมาศึกษาต้องสัมพันธ์กับชีวิตของตัวผู้เรียน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและไม่เสียเวลาต่อการแสวงหาความรู้ใหม่ ต้องติดต่อสื่อสารแสดงความคิดเห็นในการทำงานเป็นกลุ่มร่วมกันเพื่อให้งานกลุ่มที่ทำนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น ต้องมีความรับผิดชอบต่อการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย และต้องมีความใส่ใจต่อเพื่อน

สมาชิกที่จะต้องรู้จักช่วยเหลือกันในการทำงานกลุ่มของตนเอง ต้องแสดงถึงความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น กล้าที่จะตัดสินใจและกล้าที่จะแสดงออกต่อการเรียนรู้ด้วยความเหมาะสม ต้องรู้จักร่วมระดมความคิดจากการ ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ที่ทำให้ได้แนวทางแก้ไขปัญหาจากปัญหาที่ได้รับจากผู้สอน โดยกระบวนการทำงาน แบบกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ สภาพปัจจุบันด้านเนื้อหาสาระ ต้องมีเนื้อหาสาระที่เชื่อมโยงกับหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ต้องมีเนื้อหาสาระที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้อง กับศรัณยู หมั่นทรัพย์ (2565) พบว่า เนื้อหาสาระการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง เป็นการใช้กิจกรรม เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ เป็นการปรับแก้ ความเข้าใจและทัศนคติ ให้ถูกต้อง จำเป็นต้องแก้ไขในทันทีและเป็นหน้าที่ของครูผู้สอน เนื้อหาสาระที่ดีช่วยกระตุ้นแนวคิดประชาธิปไตย ทำกิจกรรมร่วมกับบุคคลอื่นแลกเปลี่ยนความคิดเห็นสนับสนุนกิจกรรมพิเศษนอกหลักสูตร เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ระหว่างชุมชนและผู้เรียน สร้างความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วม นอกจากนี้ สภาพปัจจุบันด้านสื่อการเรียนรู้ ต้องใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการดำเนินกิจกรรม ต้องใช้สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน สอดคล้องกับวรานนท์ คลังสีดา วรนากุล (2565) พบว่า การใช้นวัตกรรมทางการศึกษาเทคโนโลยีโลกเสมือน ผสานโลกแห่งความจริงเปิดกว้างให้ผู้เรียนมีอิสระวิสัยในการคิดด้วยการเรียนรู้แบบพหุมิติ เพื่อเชื่อมโยงองค์ ความรู้ระหว่างกัน และส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดโมเดลการศึกษา สภาพปัจจุบันด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนได้วิเคราะห์ข้อเท็จจริง ต้องมี กิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนได้การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน สอดคล้องกับศุภณัฐ เพิ่มพูน วิวัฒน์ (2563) พบว่า การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้จะทำให้ผู้เข้าร่วมทำความเข้าใจความหมายและความสำคัญ ของการเป็นพลเมืองที่มีต่อการปกครองประเทศ รวมไปถึงทราบ คุณลักษณะที่สำคัญของพลเมืองและการมี ส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการลงมือปฏิบัติจริงนักเรียนและผู้เข้าร่วมกิจกรรมนี้จะได้เรียนรู้วิธีการแสดงออก ของพลเมืองอย่างเหมาะสมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยร่วมกันกับภาครัฐและภาคประชาสังคม นอกจากนี้ ยังได้ฝึกฝนทักษะในการคิดเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลซึ่งเป็น ปัจจัยที่สำคัญ ของพลเมือง สภาพปัจจุบันด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ ต้องสร้างบรรยากาศทางกายภาพของโรงเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ต้องจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เหมาะสม สอดคล้องกับภัทราวดี มากมี (2565) พบว่า การเรียนรู้ สถานศึกษาต้องทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา และคิดอย่างสร้างสรรค์ ผู้เรียน มีส่วนร่วมในการเรียนและได้ลงมือปฏิบัติมากขึ้น ยังมีโอกาสออกไปแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทั้งภายในและ ภายนอกสถานศึกษา ในส่วนของผู้สอนก็ลดบทบาทของการเป็นผู้ควบคุมในชั้นเรียนลง กันผู้เรียนมีอำนาจใน การจัดการควบคุมตนเอง สามารถหาความรู้ใหม่ได้ตามความประสงค์ผู้เรียนต้องทำงานเป็นกลุ่ม

2. จากการประเมินกิจกรรมการพัฒนากิจการกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะ ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท พบว่า ด้าน พลเมืองเคารพสิทธิ ส่งเสริมให้นักเรียนเคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎหมายและ กฎระเบียบ ส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม ใช้สิทธิอย่างรับผิดชอบ เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง มีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ เคารพสิทธิของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของวงสันต์ สรรพสุข ได้ศึกษาเรื่อง (2565) การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามแนวคิดการศึกษา

เชิงวิพากษ์สำหรับนิสิตวิชาชีพรู ผลการวิจัย การใช้หลักสูตรได้ช่วยเสริมสร้างนิสิตให้มีสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านเคารพในสิทธิเสรีภาพและความแตกต่าง และการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมเพิ่มสูงขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็ต้องเร่งพัฒนาสมรรถนะด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และมุ่งสร้างความเป็นธรรมในสังคมให้แก่นิสิตวิชาชีพรู ด้านพลเมืองรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองอย่างมีวินัย รับผิดชอบต่อบทบาทของตนเอง มีความซื่อสัตย์และมีจริยธรรม ทำงานเป็นทีมและช่วยเหลือผู้อื่น ตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำของตน มีความเสียสละและอุทิศตนเพื่อส่วนรวม ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของพลเมืองดี สอดคล้องกับงานวิจัยของภักดี โพธิ์สิงห์ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่าองค์ประกอบที่สำคัญของการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยคือ ความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ ทักษะการคิด การเคารพกติกา การเคารพสิทธิผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ เคารพความแตกต่างและรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกันสังคมพลเมืองเป็นสังคมแนวราบที่ทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ด้านพลเมืองมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ ส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล เปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ไตร่ตรองก่อนตัดสินใจ มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและประชาธิปไตย ตรวจสอบข้อมูลก่อนเผยแพร่ ร่วมมือแก้ไขปัญหในสังคมอย่างมีเหตุผล กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมและรับผิดชอบต่อสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของอัสมาะ หะยียูโซะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพลเมืองรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ด้านพลเมืองเคารพสิทธิ ด้านพลเมืองมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ ด้านพลเมืองมีส่วนร่วมอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรม ด้านพลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี กล้าหาญในการแสดงออกและลงมือทำ ใช้เทคโนโลยีและสื่ออย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมและขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ มีความมุ่งมั่นและไม่ย่อท้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภชัย สมนวล ได้ศึกษาเรื่อง (2565) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย ด้านการสร้างการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางสังคม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีคุณธรรมจริยธรรม

3. จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท มีข้อจำกัดของการวิจัย ดังนี้

3.1 ด้านกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยดำเนินการกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาทเพียงแห่งเดียว ซึ่งอาจไม่สามารถสะท้อนผลลัพธ์ไปยังนักเรียนในพื้นที่อื่น หรือโรงเรียนต่างบริบท เช่น โรงเรียนในชนบท โรงเรียนเอกชน หรือโรงเรียนขนาดใหญ่ในเมือง

3.2 ด้านเวลาในการจัดกิจกรรม กิจกรรมการเรียนรู้มีระยะเวลาในการดำเนินการจำกัด ทำให้อาจ

ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องหรือครอบคลุมในทุกด้านของสมรรถนะความเป็นพลเมืองอย่างลึกซึ้ง รวมถึงอาจไม่เพียงพอในการติดตามผลระยะยาวหลังจากจบกิจกรรม

3.3 ด้านเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสมรรถนะความเป็นพลเมือง อาจเน้นเฉพาะบางมิติ เช่น การสังเกต การตอบแบบสอบถาม หรือการสัมภาษณ์ ซึ่งอาจยังไม่สามารถวัดผลได้อย่างครอบคลุมและลึกซึ้งทุกด้าน โดยเฉพาะด้านเจตคติหรือพฤติกรรมในระยะยาว

3.4 ด้านความพร้อมของครูผู้สอน การจัดกิจกรรมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ต้องอาศัยทักษะการออกแบบกิจกรรมและการชี้แนะอย่างเหมาะสม ครูบางคนอาจยังไม่เชี่ยวชาญหรือขาดประสบการณ์ในการใช้แนวทางนี้ ทำให้ผลลัพธ์ของกิจกรรมอาจไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

3.5 ด้านความแตกต่างของผู้เรียน ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ ทักษะ และแรงจูงใจในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมและการพัฒนาสมรรถนะตามกิจกรรมที่จัดขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชัยนาท ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย 2 ประการ คือข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. ลักษณะของปัญหาที่นำมากระตุ้นผู้เรียน ถือว่าเป็นองค์ประกอบหลักของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน ดังนั้น ครูผู้สอนควรสร้างปัญหาให้มีลักษณะเป็นปัญหาปลายเปิด ที่มีความซับซ้อนเพียงพอที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยมีการคิดที่หลากหลายและครอบคลุมเนื้อหามากที่สุด

2. หลักการและขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานอาจทำให้นักเรียนบางคนไม่เข้าใจ ดังนั้น ครูผู้สอน ควรอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจก่อน โดยในระยะแรกของการสอนต้องคอยสังเกต ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำกับนักเรียนอย่างใกล้ชิด จนกว่าผู้เรียนจะสามารถดำเนินการเรียนรู้ได้

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้าอาจมีนักเรียนบางคนไม่ให้ความร่วมมือในการทำงาน ทำให้ได้ไม่ข้อมูลครบถ้วน ดังนั้น ครูผู้สอน ควรเตรียมความพร้อมในกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม และดูแลนักเรียนให้ทั่วถึง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ครูผู้สอนควรมีการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาอื่นๆ ในทุกระดับชั้น และใช้วิธีสอนอื่นๆ ให้ความหลากหลายและต่อเนื่อง

2. ครูผู้สอนควรนำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปทดลองกับนักเรียนหลายๆ กลุ่ม เพื่อจะได้ข้อสรุปผลการวิจัยได้อย่างกว้างขวางและมั่นใจมากยิ่งขึ้น

3. ครูผู้สอนควรศึกษารูปแบบวิธีการจัดการเรียนรู้แบบอื่นๆ ที่ส่งเสริมส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนก จันทร์ทอง. (2565). การสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 28(2), 227-241.
- กมลฉัตร กล่อมอิม. (2565). วิธีการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2565). กระบวนการอนาคตศึกษาเพื่อออกแบบการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงสร้างสรรค์. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 33(2), 1-13.
- ไพศาล สุวรรณน้อย. (2565). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภักดี โพธิ์สิงห์. (2562). การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ภัทราวดี มากมี. (2565). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, 5(1), 6-13.
- วรกรณ์ สามโกเศศ. (2563). การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรานนท์ คลังสีดา วรนากุล. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะพลเมืองดิจิทัลในรายวิชาชีวิตกับสังคมไทย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วสันต์ สรรพสุข. (2565). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามแนวคิดการศึกษาเชิงวิพากษ์สำหรับนิสิตวิชาชีพครู. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 16(3), 139-153.
- ศรัณยู หมั่นทรัพย์. (2565). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง: ฐานรากของการเมืองภาคพลเมือง. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 6(3), 101-114.
- ศุภชัย สมนวน. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา (ปริญญานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์. (2565). การสร้างสำนึกพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานมาตรฐานการศึกษาชาติ. (2561). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานมาตรฐานการศึกษาชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อัสหะมะ หะยีโย๊ะ. (2565). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.